

ЕВОЛЮЦІЯ РОЛІ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ В ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСАХ

Зростання існуючих та формування нових суспільних потреб змушує суб'єктів господарювання до пошуку більш ефективних комбінацій поєднання природних, фінансових, інших ресурсів виробництва, в яких інтенсивність та абсолютні обсяги споживання природних ресурсів постійно зростають за часом, що поступово зменшує можливість саморегулювання природних систем, відновлення природно-ресурсного потенціалу. Накопичення деструктивних змін у довкіллі, що виступає «постачальником» природного капіталу, необхідного для реалізації інноваційних процесів, за рахунок розміщення побічних продуктів виробництва та споживання у вигляді викидів, скидів та відходів негативно впливає на рівень суспільних витрат, призводить до втрати частини прибутку, що може бути спрямований на якісне удосконалення способів виробництва та споживання. Тому екологічні характеристики інноваційної діяльності набувають принципово нового статусу детермінантів економічного розвитку, безпосередньо впливаючи на конкурентні переваги та формування бажаної екологічної якості виробництва і споживання при одночасному гарантуванні високих економічних результатів реалізації інновацій.

Екологічна проблематика економічного розвитку діяльності суб'єктів господарювання має історичний вимір з точки зору наукового аспекту, єдності в розумінні ролі та місця природних ресурсів в економічній теорії на цей час не досягнуто. Дослідження еволюції наукових поглядів у царині визначення місця та ролі природокористування в інноваційній діяльності вказує на подвійну природу значущості природокористування та ролі природних ресурсів, як об'єкта економічних відносин, в інноваційній діяльності суб'єктів господарювання. Дослідження еволюції економічних доктрин свідчить, що подвійна природа проявляється через те, що навколишнє природне середовище, з одного боку, є об'єктивною та необхідною умовою здійснення господарської діяльності, а, з другого, формується та видозмінюється під впливом господарських процесів. Так на домінуючій ролі природних ресурсів наголошував У. Петті, яким труд розглядався як «батько багатства, а природа – його мати». На відміну від У. Петті фізіократи у більшій мірі абсолютизували природу і вважали, що розвиток суспільства, усієї економіки визначається тільки природними чи об'єктивними законами. У середині XIX ст. розвиток економічної думки супроводжувався виявленням ряду законів та описом механізмів управління виробничими процесами через домінування суб'єктивних законів над об'єктивними в процесі використання капіталу (Рікардо Д., Маркс К.) або об'єктивних над суб'єктивними (Сміт А., Сей Ж.-Б., Вальрас Л.).

Сучасні теорії розвитку характеризуються різними інструментами, базовими принципами залучення природних ресурсів до господарської діяльності, способами та мотиваційними настановами до відтворення природно-ресурсного потенціалу, охорони навколишнього природного середовища. Значним проривом у створення дієвих теорій розвитку можна вважати теорії, що є результатом роботи «Римського клубу». Результати досліджень учасників «Римського клубу» дозволили сформулювати три базисні теорії розвитку – теорія меж зростання, теорія органічного зростання і теорія перетворення міжнародного порядку.

Поряд з цими теоріями важливе значення мають наступні теорії: теорія постіндустріальної епохи (доводить відмирання промислової цивілізації і формуванні постіндустріального суспільства); теорія замкнутого кола (індекс забруднення довкілля залежить від чисельності населення, від рівня виробництва і питомих показників споживання суспільних благ на одну людину, від викидів забруднюючих речовин і форм впливу забруднення на суспільний добробут); теорія децентралізації суспільної системи (сукупність вимог про створення таких форм суспільного життя, коли людина є органічним та природним елементом свого середовища існування); теорія концептуальної моделі біосфери (передбачає побудову математичної моделі організації раціонального природокористування та управління охороною навколишнього природного середовища); теорія географічного підходу (рішення з раціонального використання природних ресурсів і охорони довкілля залежить від геоecологічних особливостей території); теорія рівня життя (однією з основних умов якої є задоволення потреб людини у високій якості довкілля); теорія економічного оптимізму (припускає існування дозволеного рівня забруднення довкілля).

Суб'єктами господарювання демонструється як позитивне, так і негативне відношення до заходів із раціонального природокористування, підвищення якості та кількості природних ресурсів, покращення стану навколишнього природного середовища, що обумовлене, передусім, суб'єктивною оцінкою майбутніх станів інноваційної діяльності, в яких можливим є досягнення позитивних результатів (тобто віра у можливість подолання екологічної кризи економічного розвитку) або негативних результатів (тобто віра у неможливість подолання кризи). Така ситуація вимагає активного пошуку дієвих інструментів підвищення ефективності управління у сфері природокористування для досягнення позитивних результатів інноваційної діяльності як для окремого індивідуума, так і суспільства в цілому.

Суханов, І.О. Еволюція ролі природних ресурсів в інноваційних процесах [Текст] / І. О. Суханов, О.Ю. Попова // Маркетинг інновацій і інновації у маркетингу : збірник тез доповідей VII Міжнародної науково-практичної конференції, 26-28 вересня 2013 р. / Відп. за вип. Ю.М. Гладенко. - Суми : ТОВ "ДД "Папірус", 2013. - С. 265-266.